

Delavska Pravica

Glasi krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek popoldne; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva cesta — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.— Cena: za 1 mesec Din 4., za četr let Din 10., za pol leta Din 20.; za inozemstvo Din 7.— (mesečno) — Oglasi: po dogovoru

Oglasi, reklamacije, in naročnina na upravo: Delavska zbornica, Miklošičeva cesta 22, I. nadstr. Telefon 2265 — Številka čekovnega računa 14.900

Edina opora

V povojni dobi je šel ves gospodarski razvoj predvsem na račun delavstva. Kapitalistična težnja v sodobnem gospodarstvu je šla ves čas za tem, da se vzame sleherni vpliv socialni zakonodaji, ki je po svojem bistvu hotela zaščititi v gospodarstvu delaveca. Tako smo videli vsa leta, kako je strankarska politika izločevala iz svojega notranjega in javnega udejstvovanja strokovne delavske organizacije, kako so delodajalci naravnost zatirali v svojih podjetjih vsak pojav delavske strokovne organizacije, odpuščali njene funkcionarje in s tem hoteli udušiti vsak še tako zakonit postopek delavstva za svoje pravice.

Posledica tega osredotočenega ognja na zakonito zastopnico delavstva, strokovno organizacijo, je dovolj vidna. Strokovna delavska organizacija je na svoji odpornosti izgubila, delavstvo ni imelo v njo več zaupanja, ker je politična strankarska teza obvladovala delavsko gibanje in zajela delavstvo v svoje vode. Toda politika se je menjavala po reku »kufre gor, kufre dol«, delavstvo pa je ostalo in njegove razmere in gospodarski položaj se je stalno poslabševal.

Iz tega razvoja se nujno vidi, da je delavstvo zgubljalo svoje bitke predvsem radi tega, ker je neprestano valovilo kot ladja brez krmarja. Posamezni strankarski eksponenti so delali najrazličnejše poskuse v politiki, da so se uveljavili in dosegli svoj poslanski ali celo ministrski cilj. Vsakdo je seveda poskušal svojo srečo pri delavstvu in operiral z »izbranimi šlagerji«, da je nasprotnika pobijal.

Dočim so bili taki poskusi pri delodajalcih, oziroma kapitalistih, nemogoči, ker so bili v svoji organizaciji trdno sklenjeni ne glede na svetovni nazor, je bilo ta poskusni zajec delavstvo, ki se je z njim radi njegove strokovne neorganiziranosti lahko delalo, kar se je hotelo. Poleg tega je bilo kapitalizmu to politično mrevarjenje delavstva kot nalašč zelo pogodu. Tem večja delavska razbitost v politiki in strokovna neorganiziranost je pomenila za njega velik gospodarski profit, ker je v svojem podjetju lahko počel z delavstvom, kar je hotel.

Osnova gospodarskih krogov je predvsem njihova strokovna gospodarska organizacija in edino ona izraža voljo in hotenje, kar smo vsa leta čitali kot mnenje gospodarstvenikov, ki je bilo merodajno tudi v javnem političnem življenju, to je pri vseh političnih strankah in državnih ustanovah. Bog ne daj, da bi

poskušal kdo rušiti to gospodarsko kapitalistično enoto pa bodisi dnevni časopis, bodisi politični strankarji. Takoj je naletel na enoten odpor prizadetih.

Jugoslovanska strokovna zveza je ta porazen razvoj v družabnem življenju vseskozi odločno odklanjala. Delavsko borbo smatra za tako važno in sveto, da je na eni strani za čim večjo moč strokovne organizacije v podjetjih, kjer se odigrava faktučna borba za delavske pravice v gospodarskem vprašanju, na drugi strani pa za dostojno delavsko, ne kramarsko, borbo v političnem življenju. Za regulacijo druge pa je prav tako nujno potrebna močna strokovna organizacija, v kateri naj ima delavstvo v politiki svoje hrbtišče, ne pa v posameznih političnih strankarskih eksponentih, ki preje iščejo sebe kot pa delavskih koristi. Le na ta način bo delavstvo pokazalo svojo zrelost tudi za politična vprašanja, prav

tako pa tudi svojo osebnost, preko katere ne bo mogel nihče.

Le tako bodo odpadli v strankarski politiki tudi razni šlagerji, kot so jih navajeni naši socialni demokrati, v katerih pa ni nobenega resnega stremljenja za pošteno delavsko borbo, prav tako pa tudi šlagerji na nasprotnih straneh. Delavstvo se bo v tem novem življenju, ki ga prinaša naša Jugoslovanska strokovna zveza, pečalo s svojimi gospodarskimi vprašanji, bodisi v podjetju, v socialnih zavodih ali v politiki, ne pa s kakimi klerikalci, farskimi podrepaniki itd., kakršne evetke prinašajo od časa do časa naši dični socialni demokratje, ki se drugače ne morejo uveljaviti, ali pa s kakimi rdečkarji, framasonskimi židovskimi zavezniki itd., katere tudi v zadnjem času prav pogosto zopet čitamo. Delavska borba je preresna in noben pameten delavec ne bo prenesel več teh že tolikrat obrabljenih gramofonskih plošč, na katere bi naj plesal ubogi poskusni zajček za kake strankarske koristolovce.

Stavka papirničarjev na Količevem traja dalje

Enotnost delavstva popolna. Delavstvo bo branilo svoje pravice do skrajnosti. Vsa javnost na strani de. avstva.

Kakor smo že poročali, so se poleg Jugoslovanske strokovne zveze tudi vsi drugi činitelji trudili in se še trudijo, da pride do poravnave med delavstvom in lastnikom tovarne g. Bonačem. Kljub dobri volji delavstva doslej še ni prišlo do sprave. Razprava, ki se je vršila dne 22. avgusta na sreskem načelstvu v Kamniku, je jasno pokazala, da je odpust strugarja Franca Bukovca pretehtan načrt za preprečitev organizacije delavstva. Delavstvo se je tokrat proti pričakovanju podjetja zavedalo, da gre pri tem za okrnitev njegovih zakonitih pravic. Zavedalo se je pa tudi, da brez organizacije nikdar ne bo moglo priti v okom razmeram v podjetju, ki so postajale od dne do dne bolj nevzdržne. Za delavstvo odpust Franca Bukovca kot osebe ne obstoja nikako vprašanje, kakor se to hoče prikazati javnosti s strani podjetja. Delavstvu gre za načelno vprašanje, ki je v zvezi z odpustom in sicer ali se sme poslužiti zakonite pravice, da se organizira, ali ne. Prepričani smo, da podjetje ne bi čutilo prav nikake potrebe za odpust navedenega, da se ni postavil na vidno mesto za ustanovitev strokovne organizacije v podjetju. Pri tem imamo neizpodbitne dokaze, katerih na razpravi g. Bonač sam ni mogel ovrči. Če bi g. Bonač hotel preprečiti stavko in s tem vse kvarne posledice, potem bi na posredovanje zastopnika Delavske zbornice, ki je kmalu po izbruhu stavke interveniral na lieu mesta, brez nadaljnega to lahko storil. Zadostovalo bi, da bi podjetje preklicalo odpoved Franca Bukovca, pa tudi samo začasno, medtem pa bi se lahko stvarno ugotovil vzrok odpusta. Delavstvo je bilo pripravljeno pod temi pogoji takoj prijeti zopet za delo. Odgovorni gospodje pa o tem niso hoteli ničesar slišati in so se sklicevali na zakonito pravico za odpust. Prav to stališče podjetja je še bolj okrepilo v delavstvu zavest, da gre pri tem le za onemogočitev organizacije, kakor se je to

zgodilo nekaj let prej, ko je postal žrtev organizacije predelavec Majhenič, ki je moral iz tovarne na enak način, kakor sedaj Bukovec.

Gospodje so se nadejali, da bo delavstvo tudi tokrat mirno preneslo tak udarec, ker niso računali, da je zavednost delavstva od onega časa narastla do popolnosti. V zadnjem času je, razven dveh, vse stavkujoče delavstvo prejelo daljšo okrožnico s podpisom gospoda Bonača, v kateri se hoče dokazati delavstvu, da je v tej borbi zapeljano ali celo nahujskano. Okrožnica prikazuje kvarne posledice stavke tako za podjetje, kakor za delavstvo. Naglašja se tudi velik trud in prizadevanje podjetnika za razvoj podjetja, ki je v prvi vrsti namenjeno blagostanju tamkajšnjega prebivalstva. Delavstvo je takoj spoznalo, kakšno nalogo ima poslana okrožnica, zato je poslalo gospodu Bonaču primeren odgovor s podpisom vsega delavstva. Delavstvo je v odgovoru ponovno poudarilo, da nima niti napram podjetju kot takemu, niti napram lastniku podjetja nikake sovražnosti, pač pa se bo odločno borilo proti razmeram, ki so vladale v tem podjetju. V časopisu beremo in celo Radio poroča o socialnosti g. Bonača. Če bi tudi res tako bilo, kakor se naglašja od strani, ki razmer v tem podjetju ne poznajo, bi se še ne moglo opravičiti dejstva, da se v tem podjetju delavstvu zabranjuje v socialni zakonodaji svoboda organiziranja. Sicer pa delavstvo hoče le svoje pravice in ničesar drugega. Zaveda se, da je enakovreden faktor v gospodarstvu in kot tak zahteva, da se upoštevajo njegove gnotne, socialne in moralne pravice. Te pravice pa ne smejo zavisteti le od dobrovoljnosti in usmiljenosti podjetnika, marveč je to podjetnikova dolžnost.

Preprečitev stavke je bilo samo v rokah podjetja, katero bi pri dobri volji lahko to preprečilo. Saj je

Delavski tabor v Marija Puščavi

Kakor je zbiral nekoč naš Jan. Evg. Krek na svoje tabore prve pionirje krščansko socialističnega gibanja med slovenskim delavstvom, prav tako kliče letos na svoje tabore Jugoslovanska strokovna zveza vse delovne sloje. Vsled gotovih okoliščin JSZ na Štajerskem nekaj let sem sploh nič ni delovala, tako da je z malenkostnimi izjemami držala krščanski socialistični delavski pokret na Štajerskem samo še Strokovna zveza viničarjev s svojimi številnimi skupinami, ki ima sedež v Ljutomeru.

Tabori, kateri so se že izvršili in ki se še bodo, niso nobeni delavski izleti ali romanja, marveč njih glavni namen je razgibati široke plasti delavstva ter zainteresirati javnost za Jugoslovansko strokovno zvezo kot krščansko socialistično delavsko strokovno organizacijo. V nedeljo 1. septembra je bil že tretji delavski tabor v letošnji sezoni, in sicer sedaj pri Marija Puščavi na Pohorju. Prihiteji so najbolj zavodni delavci in delavke skoraj iz vsakega podjetja in tovarne iz bližnje in daljne okolice. V podružnici Sv. Ane je bila ob pol desetih služba božja in pridiga, ki jo je opravil naš delavski kaplan tov. Šmon France. Pridiga, kdo je naš bližnji, je segala globoko v srca in bo ostala gotovo vsakemu v trajnem spominu. Med sv. mašo so zbrani taborjani molili glasno sv. rožni venec. Nič godbe, brez petja, vse je bilo kakor v globokem premišljevanju o samem sebi in o družbi, v kakršni danes živimo. Po sv. opravilu je

bilo takoj delavsko zborovanje. Prostor pred cerkvico je bil poln zborovalcev.

Zborovanje je otvoril podpredsednik ekspoziture tov. Reberšek. Prvi govornik tov. Kores Martin je predvsem poudaril namen tabora, da povemo, kaj hočemo in v čem je naše nezadovoljstvo v sedanjih družabnih razmerah. Človeštvo si je kot cilj in simbol postavilo samo dobičkarstvo, neglede na krivice, ki se pri tem dogajajo predvsem delavskim množicam. Karteli in trusti gospodarijo neomejeno. Delavstvo sprejema le miloščino in pa obilno naklado tuberkuloze. Krščanski socialisti zahtevamo, da se takšen družabni red, ki ne pozna ne pravice in ne ljubezni do bližnjega obsodi in onemogoči.

Drugi govornik tov. Rozman Peter je povdarjal, da ne morejo delavstvu prav nič koristiti še tako dobri zakoni, če delavstvo samo ne bo pristopilo v odločno borbo in zahtevalo, da se ti izvajajo. Poleg inicijative od strani države, je nujno potrebno delo delavstva samega. Predvsem je treba enotne delovne fronte, ki bo omogočena s tem, da bo vsak delavec organiziran. V slogi je moč! V bratstvu vseh pa uspehi. Vsi v organizacijo, v Jugoslovansko strokovno zvezo!

Govornika sta žela od vseh navzočih popolno odobravanje in sigurno se more trdit, da je bil ta tabor za Jugoslovansko strokovno zvezo velikega pomena za spodnjo Dravsko dolino.

Volitve v Okrožne urade za zav. delavcev

Prejšnji minister za socialno politiko Nikola Preka je kmalu po prevzemu poslov objavil, da šmatra v svojem resoru med drugim za potrebno izvesti tudi volitve v vsa samoupravna zastopstva Okrožnih uradov in Osrednjega urada za zavarovanje delavcev v Zagrebu. Reči je treba, da je delavstvo vsesplošno pozdravilo izjavo o volitvah v okrožne urade, ker je že dalje časa bila splošna želja, da samouprave teh uradov dobe svoje voljene zastopnike. Od 1922. leta vse od obstoja dalje, so bili tako zastopniki delavcev kakor zastopniki delodajalcev imenovani od ministrstva za socialno politiko. Zahteva po volitvah je radi tega dejansko upravičena. Naj se vendar enkrat da priliko velikemu številu zavarovancev, da neposredno izneso svoje želje in zahteve po preureditvah in spremembah v delavskem zavarovanju. Saj je malo delavskih socialnih institucij kjer bi bilo delavstvo na njih tako tesno navezanih, posebno še v današnjih težkih časih. In je tudi malo zavodov, kjer bi bile kritike tako pogoste in vsesplošne. Naj bodo te popolnoma ali deloma upravičene, prav je, da se da zavarovancem prilika, da svoje želje in predloge izneso direktno, potem svojih voljenih zastopnikov.

Proti razpisu je eden najvažnejših razlogov ta, da so volitve v ta zastopstva združena s precejšnjimi stroški. S tega razloga je tudi naša JSZ takoj, ko so

se pojavili glasovi, da so izgledi za volitve podani, pristopila k sestavi predlogov, da se poceni izvedba volitev. Take spremembe so bile potrebne predvsem v Statutu Osrednjega urada, ki vsebuje podrobnejša navodila o volitvah. Ker zastopniki JSZ danes nimajo svojega direktnega zastopstva v teh zavodih, so svoje predloge o izpremembah statutov in volilnega reda poslali direktno na ministrstvo. Po predlogih JSZ bi se volitve mnogo pocenile s poenostavljenjem volilnih odborov, volišč in drugimi volilnimi operacijami. Kakor izvemo, je bila te dni obravnavana izprememba volilnega reda tudi na ravnateljstvu Osrednjega urada v Zagrebu. Posebna komisija je izdelala predloge za poenostavljenje in pocenitev volilnega reda. Ravnateljstvo je predloge te komisije sprejelo in jih predložilo ministru v upoštevanje. Delodajalci pa so še posebej stavili resolucijo, naj se volitve izvedejo tako, da zastopnike v samouprave okrožnih uradov imenujejo Delavske in TOI zbornice. Mi smo mnenja, da je mogoče z delavske strani izvesti volitve v okrožne urade tudi obenem z volitvami v Delavske zbornice, ki niso več daleč. Tako bi odpadli očitki onih, ki se boje za velike stroške, še bolj kot so, pa jih skrbi, kaj bi rekli zavarovani člani, kadar bi vsi meli priliko, da oddajo svoje glasovnice za svoje zastopnike v teh zavodih.

Tudi uredba — brez kritja!

V predzadnji številki »Delavske Pravice« smo pričeli pod naslovom »Ob 12. uri rudarskega zavarovanja« članek, v katerem smo pokazali, da se z uredbo o sanaciji pokojninskega zavarovanja naših bratovskih skladnic ni rešilo stvar tako, kakor bi bilo želeli. Povedali smo, da se prispevki za obdavčeni premog ne plačujejo in da bo treba najti drug način rešitve tega težkega vprašanja.

Belgrajska revija »Industrijski pregled«, glasilo srbskih gospodarskih krogov, piše v zadnji številki, da je to obdavčenje uvoženega premoga krivično, ker so pri tem prizadete samo beoćinske tovarne cementa. Vsled tega je cement dražji in tovarne ne bodo zmogle konkurence onih tovarn, ki so ob morju in dobijo premog s parniki, kateri seveda ni obdavčen. Skratka, gospodarski krogi so se postavili na stališče, da so že itak dovolj obdavčeni in vsled

tega ne bodo plačevali še raznih davščin, posebno ne radi tega, ker so tako enostransko odmerjene. V tem pogledu ima uredba veliko hibo. Ako bi namreč hoteli, da se tu res nekaj dobi, bi morali obdavčiti vso proizvodnjo premoga, pa naj se uvaža ali producira doma, prav tako pa tudi obdavčiti vse in ne samo nekatere.

Predlog delavske delegacije je šel še dalje. Ta je zahtevala, da se obdavčijo vsi rudniški proizvodi v državi, kakor tudi oni, ki se uvažajo. To je tudi edino pravilno stališče.

Razmere, v katerih se nahaja pokojninsko zavarovanje Bratovski skladnic, ni zakrivilo delavstvo. Tu so vzrok globlji in povsem druge. Zato je nujno potrebno, da se neha z izbegavanjem, češ, mi smo že itak dovolj obdavčeni, ker vendar naposled vse te davščne nosi konzument, kajti gospodarstveniki si vse to lepo vračunajo v proizvodne stroške. Res pa je to, da se to ne sme enostransko izvajati, marveč naj k sanaciji tega zavarovanja doprinašajo vsi, ki proizvajajo katerokoli vrsto rudnin v naši državi.

V tem pogledu je tedaj uredbo o sanaciji pokojninskega zavarovanja naših Bratovskih skladnic izpopolniti, da se tako eno naših najstarejših zavarovanj reši pred polomom.

Čitaj in širi »Delavsko pravico«

Medstrokovni odbor rudarjev

Medstrokovni odbor, kateri je bil postavljen na sklicani anketi Delavske zbornice 8. avgusta t. l., ki mu načeluje Delavska zbornica po svojem tajniku g. Uratniku in katerega tvori 2. rudarska skupina, vse strokovne organizacije, delavske in nameščenske, narodni poslance Pleskovič, kateri delajo tudi v klubu slovenskih poslancev za rudarje.

Odbor je imel dvi važni seji, na katerih je pretresal nastali položaj in storil ukrepe, da se obdrži vsaj sedanjí odjem premoga državnih železnic iz Dravske banovine. S temi akcijami, ki so bile dosedaj podvzete, se je z delom odbora vsaj to doseglo, da se stanje za rudarsko delavstvo malo izboljšuje.

Prometno ministrstvo je delno pristalo na revizijo prvotnega sklepa vlade in odredilo komisijonalno anketo, v kateri bodo sodelovali strokovnjaki mašinskega oddelka ljubljanske železniške direkcije. Ta anketa se bo vršila v prometnem ministrstvu dne 15. septembra. Imela bo nalogo ugotoviti točne analize povoljnega in nepovoljnega premoga za železnice. Odbor je podvzel tudi korake, da informira rudarje o svojem delu po komunikaciji v listih in to do časa, da se stvari od strani prometnega ministrstva ne uredijo.

Med rudarji dobro obiskani sestanki

Medstrokovni odbor rudarjev vrši po svojih članih sestanke, na katerih poroča o svojem delovanju in ukrepih, raznih intervencijah pri ministrstvih in drugje. Ti sestanki so dobro obiskani in vidi se enotnost organizacij za skupni prosep rudarskega delavstva. Na teh sestankih poročajo tov.: Pliberšek, načelnik 2. rudarske skupine, zastopnik Zveze rudarjev Arh in zastopnik Jugoslovanske strokovne zveze Križnik. Med zastopniki vlada popolna enotnost, da se doseže za rudarje, kar se dá. Delavstvu se pred očmi le resnično stanje in storjeno delo medstrokovnega odbora. Čas, ki nastaja, zahteva skupen nastop vseh rudarjev.

Rudarji

HUDA JAMA. V nedeljo 25. avgusta smo imeli članski sestanek pri Sv. Jederti. Udeležba je bila dovoljna. Tovariš Lešnik je poročal o ukrepih, ki jih je delavska delegacija storila, da se prepreči sklep o ponovnem znižanju odjema premoga za državne železnice. Tovariš Hočevar iz Celja pa je poudarjal, da se naj delavstvo bori v svojih strokovnih organizacijah, ter naglašal, da imamo ravno mi krščanski socialisti posebno dolžnost, da se odločno postavimo v obrambo proti krivicam, ki se vedno hujše izvaja nad bednimi in zatiranimi. Napak je, ako mi trošimo naše sile za kake drobtinice, pravo delavsko borbo pa prepustimo drugim. Bodimo ponosni in samozavestni, ker vemo, da bo naša ideja zmagala.

Viničarji

Iz centrale: Vse člane našega »Posmrtninskega sklada« obveščamo, da je umrl član tov. Arbeiter Mihael, star še komaj 34 let, od skupine Sveta Barbara v Halozah. Posmrtnine bi mu pripadalo Din 1000.—, toda ker ni imel v redu plačanih zadnjih prispevkov, se je izplačilo Din 500.—, tako kakor to predvideva poslovnik. S tem opozarjamo vse druge člane, da naj vsikdar redno in pravočasno vse prispevke, ne šele nekatere, vplačajo, kar se je zgodilo v tem slučaju. Radi tega izplačila bomo sedaj predpisali 51. zbirko prispevkov za »Posmrtninski sklad«. Prosimo vse člane, da naj čim prej plačajo ta prispevek kakor tudi vse zaostalo. Posmrtnine moremo izplačevati le iz teh prispevkov, ker je rezervni fond »zamrznjen« v banki, kakor smo ga pred leti naložili. Ako člani preveč zaostajajo z vplačili, ne moremo redno izplačevati obenem celih posmrtnin, radi česar so člani nevoljni in več stroškov je s tem. — Blagajnik.

DELAVSSTVO, ZAPOSLENO PRI GRADNJI ŽELEZNICE PRISTINA—PEČ, je vsled tega, ker podjetje ne izpolnjuje zakonskih predpisov in so plače tako nezadostne, da delavstvo ne more živeti, ustavilo delo. Da so razmere do skrajnosti obupne, je dokaz v tem, da je to že tretji slučaj obustavitve dela.

razprava na sreskem načelstvu pokazala, da gre pri tem le za prestiž podjetja.

Delavstvo se v stavki zdrži strogo disciplinirano in ni dalo doslej prav nikakega povoda za kak incident. Med stavkajočimi vlada popolna solidarnost in zavest, da bo zmagala pravica nad krivico. Ustanovila se je kuhinja, ki oskrbuje trikrat na dan toplo in zadostno hrano vsem potrebnim stavkajočim.

Delavski položaj v Kranju

Kranj je bil pred nekaj leti še pristno podeželsko, skoraj kmečko mesto. Prebivalstvo iz bližnje in daljne okolice je v mesto prihajalo le ob ponedeljkih na običajni tržni dan. Zato je v mestu uspevala le trgovina in obrt. Po vojni, ko je začela posebno čehoslovaška tekstilna industrija s svojo ekspanzijo na jug, je svojo pozornost obrnila posebno na Kranj, ki se ji je zdel po svoji legi in tudi po socialnem položaju okoliškega prebivalstva najbolj primeren za gospodarsko prospanje tekstilne industrije.

Prvo tekstilno tovarno je postavila družba »Jugočeska«, ki je pritegnila v svoj krog tudi nekaj kranjskih petičnih gospodov. Od tedaj je skoraj vsako leto zrastle v Kranju nova tekstilna tovarna. V kratkem času smo dobili sedaj največjo tovarno »Jugobruna«, nadalje »Intex«, »Tekstilindus«, Prahovo tekstilnico, končno še tovarne Sire in Božič. Slednje obratujejo le v majhnem obsegu.

Kranj je tako postal industrijsko mesto. Vanj so se pričele stekati velike množice delavstva iz bližnje in daljne okolice. Število delavstva, zaposlenega v kranjskih tovarnah, je tako naraslo na 4.000.

Novi industrijski položaj Kranja je mnogo koristil posebno mestu samemu v trgovini in obrti. Kranjsko meščanstvo si je začelo delati denar. Trgovine so zaradi zaslužka delavstva začele dobro uspevati, prav tako je prišlo v dober položaj gospodarstva mestne občine, ker so bile največji davkoplačevalci vprav tovarne.

Toda prišla je doba gospodarske zaostalosti. Kriza se zaenkrat še ni posebno poznala meščanstvu in industriji, ampak je moralo vso njeno težo v pretežni večini nositi delavstvo. Če pomislimo, da prihaja kranjsko delavstvo večinoma iz okolice, spoznamo, da je kriza začela posebno uničujoče pritiskati vprav kranjsko bližnjo in daljnjo okolico. Kmetstvo ljudstvo, ki je vedno največ zaslužilo in prodajalo delavstvu, je najprej občutilo pogubni vpliv krize.

Kranjsko delavstvo prihaja, kakor smo že omenili iz kmetijske okolice. Mala kmetijska posestva niso mogla zadostno preživljati vseh otrok. Morali so za služkom, večinoma v tovarno. Doma so imeli hrano in stanovanje, za kosilo so vzeli s seboj kos kruha in steklenico kave, ob sobotah pa so prinašali zasluženi denar. Na ta način so prihajali v Kranj leta in leta; tako delavci in delavke s kmetov niso posebej težko občutili delavskega življenja, ker so imeli še vedno podporo z doma. Tudi se niso dosti bali brezposelnosti, saj so vedeli, da imajo v tem primeru še vedno dom, ki jih bo za silo tudi preživljal.

Toda po letih je prišel čas, ko so otroci odrasli, starši so se postarali in posestvo je bilo treba prepuštili mlajšim. Prišel je novi gospodar, za ostale otroke pa ni bilo več prostora v hiši. Otroci, ki so doslej hodili v tovarno bolj radi boljšega zaslužka, véasih celo radi luksusa, so bili postavljeni v popolnoma nov položaj: odslej so pričeli pravo proletarsko življenje, težko borbo za kruh. Edino možnost za življenje jim je nudila tovarna. S skromnim tedenskim zaslužkom so se morali preživljati, plačevati z njim stanovanje in hrano, obleko in sploh vse. Sedaj šele so spoznali vso trdoto proletarskega življenja.

Ta proces se pri kranjskem delavstvu nadaljuje že vsa leta, kar obstojajo kranjske tovarne. To preoblikovanje bo šlo še naprej, vse do časa, ko bo vse kranjsko delavstvo proletarizirano, kakor v drugih industrijskih krajih, n. pr. na Jesenicah, v Trbovljah in drugod. To delavstvo bo tako postavljeno v trdo borbo za obstoj. Navezano bo le na svoje delovne roke, na zaslužek dela svojih rok, prav tako pa bo na svoji koži občutilo vso bedo in žalostno življenje delovnega ljudstva. Nič več ne bo imelo podpore z doma, ne zavetja ob brezposelnosti, kaj šele obstoj na starost ali ob času bolezni. Tak človek, ki je postal iz kmečkega človeka pravi delavec, je popolnoma prepuščen samemu sebi.

Za takega delavca nastane sedaj popolnoma novo vprašanje: kaj sedaj? Kako naj tak delavec preživlja sebe in družino z bornim zaslužkom 100—200 Din na teden? Kaj naj stori, če ga vržejo na cesto? Taka in še mnoga druga usodepolna vprašanja vstajajo pred njim.

Tak je položaj v Kranju.

Število delavstva, ki prihaja v naše tovarne moramo ločiti v dva dela: Pravo delavstvo in tisto, ki še vedno prihaja s kmetov, ki ima še vedno tam svoj dom in možnost za skromno življenje. Toda tudi

druga vrsta je na poti, da se proletarizira, da postane pravi proletarijat.

Če pogledamo položaj v naših kranjskih tovarnah, obenem pa vse to neproletarizirano delavstvo, lahko razumemo težke delavske razmere. Človek, ki ni dočela odvisen od dela svojih rok, bo redko imel smisel za resno in težko življenjsko borbo proletariata. Vprav zaradi tega so možne naravnost nezaslišane razmere v kranjskih tovarnah, teptanje delavskih zakonov in delavskega dostojanstva, sramotno nizke mezdre in vse, kar se dogaja. Delavstvo s kmetov še ni dobilo prave delavske zavednosti, borbenosti.

Toda razvoj gre dalje in ne bo več tako daleč čas, ko bo tudi to kmetstvo delavstvo posavljeno v težko borbo za kruh.

Vstaja nam pa težka skrb in veliko vprašanje: Ali ne bo takrat že prepozno? Leto za letom se razmere v naši kranjski industriji slabšajo. Razmere postajajo že danes neznošne. Kaj bo šele, ako bomo čakali na proletariziranje vsega našega delavstva! Pred očmi nam vstaja žalostna slika bede in revščine, jetike in izčrpanosti delavstva, ki jo bo doživelo v nekaj letih, če bo šlo tako nezadržno po sedanjem potu navzdol. Od tega kranjskega delavstva, od teh tisočev bodo ostala samo še izčrpana bitja, jetika bo kosila v množicah, vsi ti tisoči bodo brez dela in sploh brez sleherne možnosti za obstoj. In vsi ti tisoči bodo prišli v breme občin.

Posledica bo splošno obubožanje vse kranjske okolice. Tovarne, ki danes še polno obratujejo, bodo

svoje obrate ustavile, kakor se je to že zgodilo v šestih drugih krajih, kjer je šel razvoj ravno tako svojo usodno pot, kakor v Kranju.

Samo eno pot rešitve tega vprašanja poznamo: Delavstvo mora nastopiti rešilno pot: boj za obstanek, boj za zboljšanje položaja! Tak boj pa je mogoč le s pomočjo delavske strokovne organizacije, ki delavstvo vzgoji v zavednosti, v borbenosti in discipliniranosti.

Pred kranjskim delavstvom stojita danes samo dve izbiri: ali popolna propast, revščina, jetika — ali pa borba za rešitev, borba, ki je mogoča samo v pošteni delavski organizaciji. Kranjsko delavstvo naj samo izbira, katero pot bo nastopilo!

Dolžnost vseh pa, ki umevajo ali občutijo težek položaj delavstva je, da tiste, ki doslej za to borbo niso sposobni ali voljni, neprestano in neprenehoma opozarjajo in učijo ter vsestransko podpirajo — ter tako rešujejo obstoj delavstva, obenem pa tudi obstoj naše kmetijske vasi, našega obrtništva in trgovstva ter sploh vsega gospodarstva v Kranju in okolici. To je sveta dolžnost oseh oblasti, tako občin kakor tudi drugih, to je sveta dolžnost naše duhovščine in vseh javnih delavcev, posebno pa je to dolžnost vsega delovnega ljudstva, ki je na tem vprašanju neposredno prizadeto.

Danes je še čas! Delavstvo, odpri oči in stopi v strnjen krog, v strokovno organizacijo in po njej v borbo za svoje pravice, še več: za svoje življenje!

T. F.

Odkrita karta

Mi že ob rojstvu naših Združenih privatnih nameščencev (zelenih) nismo verjeli, da jih je poklicala v življenje potreba privatnih nameščencev, ker je imela itak že Jugoslovanska strokovna zveza v svojem okrilju avtonomno Zvezo privatnih nameščencev, ki je imela in ima namen organizirati vse privatne nameščence krščanskega svetovnega nazora in se boriti za njih materialni in moralni dvig v času kapitalistične invazije. Svoj pravi namen so ti naši nezakonski tovariši pokazali že pred leti, za časa oblastnih skupščin, ko so komaj ob rojstvu že stremeli za tem, da se odvzame vpliv Jugoslovanski strokovni zvezi. V ta namen so kar čez noč paktirali ob razpisanih volitvah v Pokojninski zavod z njihovimi najhujšimi nasprotniki, marksisti in narodnimi socialisti ter tako hoteli izključiti JSZ in njene organizirane člane iz udeležbe pri takratnih volitvah.

Tik pred zadnjimi volitvami v Delavsko zbornico so kar naenkrat ti prijatelji ponovno zaživeli. V zakup so vzeli najbolj učinkovite šlagerje in se javnosti predstavljali kot najboljši katoličani in nekaki čuvarji papeških socialnih okrožnic. Toda ob volitvah so se pokazali v pravi luči. Prvikrat v zgodovini kršč. sov. delavskega gibanja se je zgodilo, da je Jugoslovanska strokovna zveza v katoliških vrstah dobila nasprotnika, ki je lomil enotno fronto krščanskega delavstva v čisto stanovski zadevi, to je pri volitvah v Delavsko zbornico. Ne samo, da so Združeni postavili svojo lastno kandidatno listo za privatne nameščence, ampak so po tajnih, nepodpisanih okrožnicah, sami ali pa njihovi prijatelji, blatili Jugoslovansko strokovno zvezo in jo na vsa usta proglašali za nekatoliško in nekrščansko. Toda zavest članstva JSZ je bila močnejša kot ti napadi. Kljub vsemu terorju, laži podtikavanju in marksističnim goljufivim vplivom si je JSZ priborila okrog 10.000 glasov in celo med privatnimi nameščenci svojega zastopnika, katerega ji ni nihče pripisoval.

Priloga Slovenca »Naš delavec« z dne 25. VIII., ki je očitno glasilo »Združenih«, pa razglša urbi et

orbi, da že posluje pripravljalni odbor za ustanovitev Strokovne zveze poljedelskega delavstva v Ljubljani in sicer na Tyrševi cesti 29/I. (poleg knjigovodstva G. Z. — Gospodarske zveze). Vsled previdnosti zamolčijo, kdo je ta pripravljalni odbor in tudi tega ne povedo, da je prav tam pisarna »Združenih privatnih nameščencev«.

Končno so vendarle pokazali kaj hočejo in zakaj so ti novi socialni pokretaši. Dvomljivo je, če bo ta korak pomenil kak napredek v borbi proletariata proti nekrščanskemu kapitalizmu. Ze vsa njihova zgodovina kaže, da Združeni delajo to na pobudo in pod varstvom kapitalističnih podjetij, ki jih javnost smatra za klerikalna in ki vidijo sovražnika katolicizma v večji meri v zavednem delavstvu, kot pa v kapitalizmu.

Ko so gospodje enkrat stopili na delavsko polje, bo moralo biti besedi konec in pričela se bodo dejanja. Tu se bodo lahko kmalu pokazali, koliko je v njih delavsko-pokretaškega duha, v koliko so samostojni in idealni. Če so pa samo zato poklicani v življenje, da rušijo krščansko strokovno organizacijo, Jugoslovansko strokovno zvezo, ki je stara nad 40 let, pa naj pomnijo, da v tej delavski organizaciji veje še svež Krekov duh, kateri pa je v srcih njihovih prijateljev in zaščitnikov že popolnoma obledel.

Kmalu bo deset let, ko je v takratnem strankarsko-katoliškem taboru prvokrat padla misel nove delavske strokovne organizacije, ker se Jugoslovanska strokovna zveza ni hotela prepuštili strankarskim valovom in postati orodje meščanske politike. Hotela je ostati neodvisna in je to neodvisnost tudi branila do skrajnosti. Dočim so se pričeli za njo od te strani težki časi, je pa sama v sebi notranje in številčno rastla in dosegla na eni strani število članstva, kot ga še nikdar ni imela, notranje pa si vzgajala kremenite značaje in borec, ki vedo, kaj je delavska borba. Radi tega pa tudi JSZ kakor njeno članstvo hladno sprejema na znanje ustanovitev nove katoliške delavske organizacije iz tabora Združe-

Ob 50 letnem slavu obstoja
tvrdke zahvaljujemo se vsem
cenjenim odjemalcem za
zaupanje in se za nadaljno
naklonjenost toplo priporočamo

Crosak
**Kranj
50 let**
1 8 8 5 - 1 9 3 5

Ob tej priliki nudimo v detajlni prodaji od 9. do 23. septembra 1935 razno manufakturno perilo, konfekcijo po **znatno nižani ceni.**

VSAK ZAVEDEN KRŠČANSKI SOCIALIST POSEČA NAŠO GOSTILNO

„ZADRUŽNA KLET“

na Kongresnem trgu številka 2.

Cena jed in pijača. 12⁰⁰ krajinska črnina Din 8 — liter.

„Velika uvidevnost in globok socialni čut“

(Par ugotovitev ob stavki v Bonačevi tovarni na Količevem.)

»Slovenski Narod« št. 198. od 2. septembra 1935. je priobčil v zadevi stavke delavstva v Bonačevi tovarni na Količevem sledečo značilno notico:

Stavka v tovarni na Količevem. V Bonačevi tovarni na Količevem se stavka, ki je izbruhnila v soboto 17. avgusta, še vedno nadaljuje. Navzlic veliki uvidevnosti in globokemu socialnemu čutu, ki ga kaže naš znani industrijalec g. Fran Bonač, se ni posrečilo izravnati spora in vse kaže, da ga bo težko poravnati, ker delavstvo ne popusti od svoje zahteve, da se mora umakniti iz tovarne dosedanji ravnatelj Wultsch, ki je pa baje itak sam izjavil, da bo tovarno zapustil. Na drugi strani pa delavstvo noče pristati na zahtevo, da nosi primerne posledice tisti, ki je največ kriv, da je prišlo do stavke. Podjetje je vsem delavcem odgovadalo, toda delavci nočejo sprejeti svojih knjižic.

O tem, ali ima gospod veletovarnar Bonač veliko ali majhno uvidevnost, globok ali plitev socialni čut, se ne bomo prepirali. JSZ je delavska strokovna organizacija, ki se ne bori toliko z osebami kot krivičnimi sistemi. Zato par ugotovitev: Iz spisa pri Delavski zbornici je razvidno, da so se v tovarnici na Količevem dogajale stvari, ki ne prikazujejo velike

uidevnosti in globokega socialnega čuta odgovarja-jočih činiteljev, marveč kažejo nazorno, da je treba tam remedure, kontrolirane po organiziranem delavstvu. Da je kdo odpuščen samo zato, ker je delavstvo organiziral, da bo moglo braniti najosnovnejše človeške pravice, tudi to ni dokaz Bog ve kakšne uvidevnosti, zlasti ne za moža, ki je znan kot velegospodarstvenik, predsednik velesejma in kot tak eden stebrov organiziranega velekapitala. In on naj bi v svojih podjetjih ne trpel organizacije, ki si jo je delavstvo samo izbralo?

Zakaj ne? Evo n. pr.:

Tovarna Bonač v Čopovi ulici je letos v postu dobila večje naročilo. Najela je mnogo delavk: šivilj, pletilj in vsakojakih branž. Delala je z njimi nadurno delo brez odobritve inšpekcije dela. Delala je z njimi cele noči. Čeprav je nočno delo žensko prepovedano. To več tednov. Pred nosom inšpekcije dela. V času najhujše brezposelnosti. Delo so nehali šele na Veliko soboto. Ali je to uvidevnost in globok socialni čut?! Ne! Gaženje zakona! In da se more ta gaziti, — se delavstvo ne sme — organizirati! Gospod Bonač naj predvsem spoštuje — zakon, potem bomo šele govorili o uvidevnosti in socialnem čutu. — Prosimo inšpekcijo dela, naj nemudno preišče slučaj v Ljubljani! V tem bo z nami soglašal tudi »Slovenski Narod«, ki včasih tako lepo piše o »Narodni strokovni zvezi«.

Novi politični dogodki

DVA NOVA MINISTRA. V nedeljo smo dobili v jugoslovanski vladi dva nova ministra. Ministrstvo za pošte je prevzel narodni poslanec iz Sarajeva doktor Branko Kaludjerčić, minister brez listnice pa je postal g. dr. Miha Krek, odvetnik iz Ljubljane. Od novega ministra dr. Kreka pričakujemo, da bo v tem svojstvu širokogrudneje gledal na pomen in naloge Jugoslovanske strokovne zveze kot pred leti. V svoji prvi izjavi, katero je dal dr. M. Krek kot minister časnikařem, je povedal, da so člani bivše stranke SLS takoj pristopili v novo politično formacijo, enako pa tudi radikalne organizacije v Sloveniji, ki so skupaj z bivšo SLS formirali nove odbore.

Tekstilno delavstvo

IZ SKOFJE LOKE. Vzemi zemlja... V petek dne 23. avgusta smo spremili k zadnjemu počitku našo, nenadoma umrlo članico Julko Svobljšak. Nepozabna tovarišica! Kakor si tiho, neopaženo živela in delala med nami, tako si tiho in nepričakovano odšla od nas. V cvetu mladosti Te je zavratno iztrgala iz naših vrst kruta smrt. Dokončala si borbo življenja, in Pravica, za katero si se z nami vred borila, naj Ti odpre vrata v novo, boljše in pravo domovino! — Lep pogreb je bil. Sicer ne po zunanjem blesku, ampak v obilni udeležbi članstva se je pokazal pravi izraz tovarištva. Naj bodo te skromne vrstice obenem tudi zahvala vsem, ki ste z vencji, šopki, udeležbo in z darovi za sv. maše napravili rajni tovarišici tako lepo zadnjo pot. Bog plačaj!

KRANJ. Znano je, da po naših tekstilnih tovarnah plačujejo delavstvo, da ne more živeti ne umreti. Kar se pa dogaja v tovarni Sire na Gaštejcu, pa presega vse meje človeške dostojnosti. Plače so tako nizke, da ne zadostujejo niti enemu družinskemu očetu za kruh svojim otrokom. Kje pa je stanovanje, hrana, obleka? Zgodil se je primer, da je delavec zaslužil na 14 dni 150 Din. Da ni to osamljen primer, so na razpolago priče, ki so zaposlene v tovarni. Delavstvo, skrajni čas je, da se zaveže svojih pravic, da si pribori, kar ti gre. Borba delavstva proti velekapitalu je pa le v skupnosti. Zatorej vsi v Jugoslovansko strokovno zvezo, ki vam bo priborila vaše pravice! Na svidenje v organizaciji!

ZAHVALA

SKOFJA LOKA. Podpisana družina se najiskrenejše zahvaljuje vsem, ki so nas ob priliki nenadne smrti hčerke Julke podpirali v težkih dneh izgube z izrazit sožalja. V prvi vrsti se zahvaljujemo vsem njenim tovarišem in tovarišicam za polnoštevilno udeležbo pri pogrebu ter za krasen venec »Strokovne skupine oblačilnega delavstva Škofja Loka«. Obenem se tudi zahvaljujemo, da so darovali za sv. maše. Ker se je nemogoče vsakemu posebej zahvaliti, Vam vsem še enkrat Bog plačaj — Družina Svobljšak.

Kovinarji

KRAJEVNA BRATOVSKA SKLADNICA NA JENENICAH razglša: Za mesec september 1935 se do- loča sledeči vrstni red zdravniške službe ob nede- ljah, ki velja za vse družinske člane brez razlike na njih hivališče, in sicer: 8. septembra g. dr. Čeh Mil- lan, 15. septembra g. dr. Kogoj Frančišek, 22. sep- tembra g. dr. Kogoj Frančišek, 29. septembra gospod dr. Kogoj Frančišek. — Predsednik: dr. M. Ober- snel, s. r.

Razno

KAMNISKA KOTLINA. V nedeljo 8. septembra t. l. gostuje Mladinska skupina iz Duplice v Grob- ljah z veselo trodejanjo »Dva glavna dobitka«. Ker je izkupiček namenjen Bonačevim delavcem, ki so v borbi za svoje pravice, je dolžnost delavstva, po- sebno organiziranega, da skrbi za udeležbo in agita- cijo, da bo dvorana v Grobljah v nedeljo ob pol 4. uri zasedena do zadnjega kotička. Nasvidenje v ne- deljo po gestu: Vsi za enega, eden za vse!

Težka nesreča v opekarni „Dolop“

V petek 30. avgusta ob zgodnjih jutranjih urah se je zgodila v opekarni »Dolop« v Prečni pri Novem mestu težka nesreča. Pri kopanju zemlje je bilo tega dne zaposlenih več delavcev. Zemlje pa niso odkopa- vali v etažah, kaor bi bilo edino pravilno, ampak so morali na izrečni ukaz obratovodje odkopavati tako, da so zemljo v dolžini približno 10 metrov iz- podkopavali tako, da se je potem sama urušila. Do- sedaj se je sicer semtertja zgodila manjša nesreča, vendar so se pa delavci pravočasno umaknili. Tega dne pa radi slabe razsvetljave niso mogli videti no- bēnih znamenj, da se zemlja udara, radi česar se tudi niso mogli pravočasno umakniti. Zemlja se je nena- doma usula in pokopala pod seboj tri delavce, in sicer tovariše Jožeta Jarca, Antona Cesarja in Ru- dolfja Jakla. Prvemu je zlomilo desno nogo, drugem resno roko v rami in poškodovalo hrbtnico, tretje- mu nos in poškodovalo desno oko. Vsi trije so pa tudi drugače obtočeni po celem životu. Sicer piše neki meščanski list, da so nezgodo zakrivali delavci

sami, mi bomo pa raje počakali izida preiskave, ki jo bo izvršila merodajna oblast, na kar bomo po- vedali tudi svoje mnenje.

Pogajanja v opekarni „Dolop“

V opekarni »Dolop« v Prečni niso najboljše delov- ne razmere. Da bi prišlo delavstvo do boljšega polo- žaja, se je organiziralo. Organizacija je želela, da se razmerje med delavstvom in tovarno uredi s kolek- tivno pogodbo. Zato je predložilo podjetju osnutek iste. 2. septembra t. l. je bila razprava o tem. Pod- jetnik je v načelu pristal na kolektivno pogodbo, izrazil pa je željo, da se z ogriem na to, da je tako- rekoč že konec sezone, sklene šele v novi sezonski dobi. Zastopniki delavstva so se s tem zadovoljili. Obenem sta se obe stranki sporazumeli, da bosta napravili tudi poslovni red. G. Sedej je tudi izjavil, da bo v prihodnji sezoni po možnosti zaposlil vse dosedanje delavstvo.

Soc. zavarovanje za poljedelske delavce

Uvodnik »Slovenca« z dne 25. VIII. se, hvala Bogu, enkrat peča s tem prepotrebim vprašanjem. To je že stalna zahteva krščansko- soc. delavstva in je tudi njegova zastopnica Jugoslovanska strokovna zveza ob vsaki važnejši priliki poudarjala to nad vse važno zahtevo.

Prav tako je na zgodovinsko važni seji vodstvo JSZ dne 27. januarja 1929. po poročilu tov. Jožeta Gostinčarja o gospodarskem in socialnem položaju delavstva pretresalo to vprašanje in v spomenici, ka- tera je bila poslana Nj. Vel. kralju Aleksandru I., predsedniku ministrskega sveta generalu Petru Živ- koviću in ministru za socialno politiko dr. Mati Drinkoviću, pod točko 5 stavilo tudi zahtevo, da se izvede socialno zavarovanje v polnem obsegu tudi za kmetijsko-poljedelske delavce.

To ugotavljamo le v toliko, ker delavska priloga »Slovenca« »Naš delavec« istočasno, ko je ta uvodnik

nih in bo kakor doslej tudi vnaprej čuvalo Krekovo ustanovo tako, kot se za njenega ustanovitelja spo- dobi. Poizkus cepitve naših vrst prihaja od zgoraj navzdol, odbila ga bo naša fronta od spodaj navzgor. priobčen, prinaša vest o ustanovitvi strokovne orga-

nizacije poljedelskega delavstva pod okriljem Zdu- ženih privatnih nameščencev, da ne bo kdo mislil o kaki novi zamisli ali pa celo, da je krščansko soc. delavstvo to vprašanje dosedaj zanemarjalo. Ker je pri JSZ organiziranih tudi precejšnje število poljedel- skega delavstva, se nam zdi potrebna ta ugotovitev.

KATOLIŠKO DRUŠTVO ROKODELSKIH PO- MOČNIKOV V LJUBLJANI je preteklo nedeljo na lep način proslavilo 80-letnico svojega obstoja. Ob tej priliki je društvo blagoslovilo svoj zastavo. Proslave jubileja se je udeležil tudi naš starosta to- variš Jože Gostinčar, ki je v svojem govoru podčrtal, »da socialno vprašanje ni vprašanje samo enega sta- nu, temveč je vprašanje vseh stanov, res pa je, da se je to vprašanje strnilo v glavnem na delavski stan. Z miselnostjo krščanskega socializma bo možno rešiti tudi to vprašanje.« — Želimo le, da bi člani Roko- delskega društva v polni meri razumeli besede na- šega Gostinčarja, ker je v teh besedah tudi prosep družstva kakor vsakega delovnega človeka.

Urejuje in za uredništvo odgovarja: Peter Lombardo. Izdaja za konzorcij »Delavske Pravice«: S. Zumer. Za tisk. Slatnar d. z. o. z. v Kamniku: Vodnik-Knez.